

PŘEHLED VÝZKUMŮ

57-2

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 57
Volume 57

Číslo 2
Issue 2

Předseda redakční rady Head of editorial board	Pavel Kouřil
Redakční rada Editorial board	Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski, Alexander Ruttkay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik
Odpovědný redaktor Editor in chief	Petr Škrdla
Výkonná redakce Assistant Editors	Hedvika Břínková, Jiří Juchelka, Šárka Krupičková, Olga Lečbychová, Zuzana Loskotová, Ladislav Nejman, Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela
Technická redakce, sazba Executive Editors, Typography	Barbora Tesařová
Software Software	Adobe InDesign CC
Fotografie na obálce Cover Photography	Medailon z hrobu 914/803 z kostela sv. Kříže v Javorníku (obr. 22, str. 191). Medallion from grave Nr. 914/803 in the St. Cross Church in Javorník (Fig. 22, Pg. Nr. 191).
Adresa redakce Address	Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. Čechyňská 363/19 602 00 Brno IČ: 68081758 E-mail: pv@arub.cz Internet: http://www.arub.cz/prehled-vyzkumu.html
Tisk Print	Azu design, s. r. o. Bayerova 805/40 602 00 Brno

ISSN 1211-7250
MK ČR E 18648

Vychází dvakrát ročně
Vydáno v Brně roku 2016
Náklad 400 ks

Časopis je uveden na Seznamu neimpaktovaných recenzovaných periodik vydávaných v ČR.
Copyright ©2016 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., and the authors.

Z cca 10 – 20 cm mocné vrstvy byly získány zlomky keramických nádob a mazanice, které bylo možné spojit rámcově s 9. – 10. stoletím (hřebenové vlnice, obvodové rýhy). Jediný drobný zlomek obsahoval velký podíl tuhy, což by mohlo svědčit pro mladší dataci, lze však soudit na technické zaměření keramiky, neboť v kontextu zlomku se nacházel mělce zahloubený objekt s obsahem malého množství železářských strusek. Při preparaci kulturní vrstvy se podařilo zachytit dva palisádové žlaby a větší zahloubený (snad pravoúhlý) objekt s velkým množstvím drobných kúlových jamek v okolí (obr. 38). Současně bylo v jeho návaznosti zkoumáno zahloubení s koncentrací dřevěných uhlíků s ojedinělými struskami a větším množstvím mazanice.

I když je výsledná interpretace středověké nálezové situace komplikovaná, lze soudit na existenci staroslovanské osady/dvorce, v jejímž areálu mohla probíhat také činnost spojená s hutněním železa. Přestože vlastní hutnické zařízení nebylo zachyceno, lze jej někde v blízkosti místa výzkumu patrně předpokládat. Větší objekt lze interpretovat pracovní jako pozůstatek polozemnice, návaznou prohlubeň pak nejspíše jako předpecí vlastního hutnického zařízení.

Petr Kos

Literatura

Hromek a kol. 1987: *Ochoz u Brna: 750 let*. Ochoz u Brna: Místní národní výbor.

Resumé

Ochoz u Brna (Bez. Brno-venkov), „Pod Hádkem“ (Landparz. Nr. 2155). Frühmittelalter, Neuzeit. Siedlung. Kalkofen, Kalk-Haufen. Rettungsgrabung.

Obr. 38. Ochoz u Brna, „Pod Hádkem“. Pozůstatky dřevěných konstrukcí z raného středověku.

Abb. 38. Ochoz u Brna, „Pod Hádkem“. Die Überreste der hölzernen Strukturen des frühen Mittelalters.

OLMOUC (K. Ú. OLMOUC-MĚSTO, OKR. OLMOUC)

Denisova č. o. 37, 39, 41, 43 a 45, parc. č. 455 – 459.

**Středo a mladohradištní období, vrcholný středověk, novověk. Město, sídliště, pohřebiště. Záchran-
ný výzkum. Budoucí uložení nálezů: depozitář Ná-
rodního památkového ústavu, územního odborného
pracoviště v Olomouci.**

Záchranný archeologický výzkum na ploše cca 950 m², předcházející výstavbě nové budovy Muzea umění Olomouc, byl zahájen 1. dubna 2015 a bude ukončen 29. července 2016. Výzkum probíhá na ploše, která je vymezena souřadnicemi: X=546799,98; Y=1121240,57; X=546786,20; Y=1121237,89; X=546782,64; Y=1121254,79; X=546785,74; Y=1121255,34; X=546788,45; Y=1121246,48; X=546798,46; Y=1121248,42 (obr. 39).

V roce 1969 proběhla rozsáhlá demolice pěti měšťanských domů v ulici Denisova č. o. 37, 39, 41, 43 a 45, přičemž stavební záměr, který byl několikrát změněn, nebyl naplněn. V letech 1979 – 1983 byl v tomto prostoru Pavlem Michnou realizován rozsáhlý záchranný archeologický výzkum, ale plánovaná zástavba proluky novou budovou ředitelství v. d. Fotografa se opět neuskutečnila. V roce 1991 provedl Pavel Michna (1991a; 1991b) archeologický výzkum po demolici dvorního traktu Denisovy č. o. 47 (Divadlo hudby). Z proluky o ploše 1772 m², která je majetkem Muzea umění Olomouc, tak zůstalo k prozkoumání více než 950 m².

Od roku 2007 zahájilo Muzeum umění Olomouc řadu kroků vedoucích k založení Středoevropského fóra, které by tak v jednom areálu sdružilo téměř všechny umělecké žánry a jehož budova by měla být postavena v uvedené proluce. Vznikly by zde prostory pro výstavní a expoziční sály, velkou knihovnu s archivem a místnosti pro aktivní práci s návštěvníky. Tento zajímavý a ambiciózní projekt provází řada komplikací, přesto byla uspořádána architektonická soutěž na novou budovu. Roku 2014 proběhlo výběrové řízení na provedení záchranného archeologického výzkumu před plánovanou stavbou, ve kterém zvítězil projekt Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Olomouci. Proto zde byl započat záchranný archeologický výzkum, jehož zadání vycházelo právě z vítězné studie Michala Sborwitze a Jana Šepky z roku 2009, nikoliv z prováděcího projektu stavby, protože tento dosud nebyl vypracován. Vzhledem k těmto okolnostem a skutečnosti, že na výzkum nebude bezprostředně navazovat stavba, musíme pracovat s četnými omezeními. Protože okolní zástavba není staticky zabezpečena, nelze vést výkop až na hranici budoucí stavby. Dále nesmí být odvážen výkopek z výzkumu, ale musí se deponovat v prostoru

proluky, aby mohl být použit pro případné zasypaní odkrytých ploch, přičemž místa zde není nazbyt.

V první fázi výzkumu bylo nutné v terénu vytýčit hranice starších výzkumů, provést skrývku pomocí mechanizace a tyto hranice nalézt. Dále na parcele č. 455 pomocí statických sond ověřit hloubku základů stávajícího domu Denisova č. p. 291 (parc. č. 135/1) a stanovit bezpečnou vzdálenost pro archeologické výkopy. Následovalo vytýčení čtvercové sítě a vlastní výzkum.

Prvním zjištěním byla skutečnost, že pod navážkami z roku 1991 o síle ca 1,5 m je prakticky neporušený terén ze 14. století. Protože lokalita se nachází na svahu Michalského kopce, bylo zde hlavním snahou co možná nejvíce tento sklon srovnat do roviny. V průběhu 14. století byl tento svah dorovnáván kamennými navážkami o síle několika metrů. Prozatím máme zjištěno až 3,5 m dorovnávek ze 14. století, přičemž se nejedná o konečnou hloubku a středověké zvrstvení pokračuje do hloubky 7 m, jak bylo ověřeno geologickými vrty.

Pouze v jedné části výzkumu – na parcele č. 459 domu Denisova č. o. 45 (bývalá restaurace U Soběharta) – se podařilo vypreparovat i skalní podloží, nad kterým jsou uloženy vrstvy z 10. – 11. století. Vyjma nálezů keramiky z tohoto období se zde podařil i unikátní nález kolínského denáru Oty III. (983 – 1002), z doby královské vlády před císařskou korunovaci roku 996. Ovšem nejstarší keramické nálezy pocházejí ze starší doby bronzové a z kultury lineární. Překvapivé byly nálezy dvou orientovaných kostrových hrobů (jedno tělo bylo uloženo v dřevěné rakvi) datovaných do 11. / 12. století.

Protože geologické podloží je tvořeno skalním masivem, udržuje se v archeologických vrstvách vysoká vlhkost, která přirozeným způsobem napomáhá uchování organických, ale i kovových předmětů. Proto se daří nalézat velké množství např. dřevěných předmětů, resp. jejich fragmentů, popřípadě odřezky kůží. Dalším unikátním nálezem je poutní odznak ze 14. století, jehož provenience dosud nebyla určena.

Richard Zatloukal

Literatura

Michna, P. 1991a: Co přinesl archeologický výzkum hradby v Olomouci, *Hanácké noviny* 29. 6. 1991.

Michna, P. 1991b: *Posudek na torza středověkého a pozdněstředověkého městského opevnění Olomouce v Denisově ulici č. o. 43, 45 a 47.* Podklad pro návrh památkové ochrany. Uloženo: fond nálezových zpráv Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Olomouci č. D-0190.

Resumé

Olomouc (Kat. Olomouc-město, Bez. Olomouc), Denisova StraÙe Nr. 37, 39, 41, 43, 45, Parzelle Nr. 455-459. Mittlere und jüngerere Burgwallzeit, Hochmittelalter, Neuzeit. Stadt, Siedlung, Gräberfeld. Rettungsgrabung.

OLOMOUČ (K. Ú. OLOMOUČ-MĚSTO, OKR. OLOMOUČ)

Křížkovského 10, č. p. 512, parc. č. st. 208, 29/2. Středověk, novověk. Hradiště, město. Záchranný výzkum.

V druhé polovině roku 2015 proběhl záchranný archeologický výzkum v prostoru Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Křížkovského ulici 10. V předstihu před chystanou rekonstrukcí budovy výzkum realizoval Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Olomouci ve spolupráci s katedrou historie Univerzity Palackého v Olomouci, jejíž studenti na výzkumu absolvovali svou praxi.

Lokalita se nachází v historickém centru Olomouce, na tzv. Předhradí, v jižním výběžku Petrského návrší, v blízkosti hradeb (obr. 40). Olomoucký kopec byl osídlen již v pravěku; v prostoru Petrského a Václavského návrší se rozkládala také velkomoravské hradiště, osídlení zde pokračovalo i po zániku Velké Moravy. V době knížecí se stal centrem moci s přemyslovským hradem olomouckých údělníků, který je u kronikáře Kosmy zmiňován k roku 1055. Na tzv. Předhradí bylo u kostela sv. Petra v roce 1063 obnoveno biskupství. Roku 1141 bylo sídlo biskupa přeneseno ke kostelu sv. Václava, kostel sv. Petra byl využíván jako farní.

Právě v prostoru severního traktu dnešní budovy Křížkovského 10 a v severní části jejího nádvoří stál do roku 1792 kostel sv. Petra, kolem kterého se rozkládal také hřbitov; jižně od kostela se nacházel klášter augustiniánek u kostela sv. Jakuba (obr. 41). Klášter augustiniánek kanovnic byl na pozemcích „u svatého Petra“ založen na počátku 13. století biskupem Robertem, konvent byl až do 70. let 13. století nazýván jako u sv. Petra a až k roku 1272 je bezpečně doložena existence konventního kostela sv. Jakuba. Roku 1523 byl klášter zrušen a zůstal neobývaný, na konci 16. století získali budovy náhradou za svůj původní konvent minorité, kteří zde působili až do zrušení kláštera roku 1875. Objekt bývalého kláštera sloužil od roku 1787 jako c. k. filiální zaopatřovací ústav, později v něm sídlil chirurgický ústav. Po roce 1896, kdy byla nemocnice přestěhována, budovy vykoupilo město, do roku 1901 byly všechny včetně kostela sv. Jakuba zbořeny a v roce 1902 byl na jejich místě postaven komplex školních budov, pozdější Komenium, ve kterém od roku 1946 až dosud sídlí Filozofická fakulta Univerzity Palackého.